

N:o 16.

Af herr **C. G. Bäckgren**, *angående försäljning af bränvin och andra spirituösa drycker.*

Om det är en sanning, att förnuftet och känslan skola uti allt vara bestämmande vid såväl den enskildes som samhällets angelägenheter, så torde dessa själsyttringar, dessa människans goda ledstjornor böra mera än hittills varit förhållandet få göra sig gällande vid lagstiftningen angående spritdryckerna, och denna affattas i det rätt och klart ledande ljuset af dem. Menniskans svaghet för njutningen af dessa drycker manar till allvarligare, kraftigare och mera verksamma lagbestämmelser än de, hvilka vårt samhälle nu ega.

Vetenskapen lär oss, att spriten är för människan ett gift, och den dagliga erfarenheten visar oss, att den människa, som öfverlemnar sig åt förtärandet af alkoholen, förlorar herraväldet öfver sina tankar, sitt tal, sina handlingar och sitt uppförande inom såväl det enskilda som allmänna lifvet. Hon uppträder störande mot samhällsordningen och drager olycka öfver sig och andra. Hon förderfvar sin helsa, nedsätter sin arbetsförmåga, förstör sina tillgångar och blir såsom ett sjuklighetens och fattigdomens offer en börda för kommunen, der hon icke genom brott varder en tunga för staten. Såväl som den supiga människan för sin del förlorar det dyrbaraste hon eger, sin helsa och sin arbetskraft, så gör samhället en nationalförlust för hvarje individ, som spritbegäret kräfver, icke allenast i dennes ohelsa, minskade duglighet och nedsatta arbetsförmåga, utan äfven genom det försvagade slägte, han efterlemnar.

De dystra taflo ur dryckenskapslifvet, som framställas både i de fina, förgyllda krogarna och i de mera anspråkslösa utskänkningsnästena,

der på begge ställena kunderna utgöras af såväl yngre, oerfarna, som grånade, försupna gäster, bland hvilka en s. k. glädje och sorglöshet är rådande, fastän de borde veta, att olyckan och förbannelsen i stället der lurar på sina rof för att kasta dem i fattigdomens och sjuklighetens armar, uppfordra med en vältalighet utan like lagstiftaren att med all den kraft, som hans förtroendeuppdrag lemna honom, vidtaga de allvarligaste bestämmelser i lagstiftningen rörande spritdryckerna.

På de offentliga dryckenskapsställena nedlägga allt för många sina dyrt förvärfvade penningar. Omtöcknade af spriten inlåta de sig i handlingar och åtgöranden, som de i nyktert tillstånd djupt och bittert få ångra. Inom sällskapslifvet har aptitssupen, punschglaset, toddybrickan och det s. k. gnistrande vinet åtagit sig på ett allt för framgångsrikt sätt att undergräfvat ekonomien, helsan, trefnaden och de ädlare, bättre känslorna. Inom familjelifvet få anhörigas föda och underhåll uppoffras för spriten, äktenskapets kärlek och förtroende utbyttas mot hat och bitterhet, och barnen medtaga i arf från hemmet de skadligaste exempel, hvilka uppfostran i skolorna och utom hemmet i många fall ej förmå öfvervinna, utan hvilka föredömen leda med säker hand till förderfvets och olyckans stigar.

Husbonden och arbetsgifvaren, som ha olyckan att få tjenare med begär efter spritdrycker, få på många sätt umgälla detta onda. Huru blir den dyrbara tiden, som arbetsgifvaren med dryg lön betalar, mången gång använd? Huru blir det arbete utfördt, som skall verkställas under inflytande af den med sprit omtöcknade hjernan och af de försvagade armarna? Huru blifva husbondens egendom, hans kreatur, redskap och verktyg behandlade af tjenaren, då dennes förstånd och känsla varda orediga och förlamade af alkoholens inflytande?

En ytterst sorglig, daglig erfarenhet ur lifvet vitnar om, att spritförtärandet såväl på de offentliga dryckenskapsställena som i umgänges- och det enskilda lifvet åstadkommer olycka till helsa och egendom i så stor omfattning, att de allvarligaste bemödanden böra försökas att förekomma detta elände, denna oerhörda nationalförlust, hvilka i ingen mån kunna uppvägas af de inkomster, som spritförsäljningen lemna.

Ur domstolarnes arkiv från såväl land som stad kunna de sorgligaste och dystraste taflor framvisas, till hvilka spriten lemnat den mörka och ohyggliga färgbeläggningen. Huru många slagsmål, der menniskor blifvit lemlästade och förderfvade, har ej spriten förorsakat? Huru mången har ej genom eget förvällande under spritens inflytande gått en för tidig död till mötes? Huru många mord ha ej under sprit-

tens herravälde blifvit föröfvade? Hvem kan uppräknat alla de brott af olika slag, hvartill spriten gifvit anledning?

Läkevetenskapen nödgas ofta taga under sin behandling alkoholen offer och har gifvit deras ohyggliga sjukdom ett särskildt namn, som tydligt angifver, att spriten öppnat för sina dyrkare dörren till vansinnets hemiska rike. Ur hospitalens anteckningar om orsakerna till sinnesrubbing kan större siffra, än mången föreställer sig, uppgifvas, för spritbegäret.

Jag vill icke trötta med flera reflexioner, hemtade från det dagliga superiet. Det onda finnes, det trifves och kan omöjligen vara obekant för någon af oss.

Af en tjänsteman i kongl. statistiska centralbyrån har lemnats följande:

»För att få en föreställning om de kvantiteter spirituosa, som i verkligheten komma till försäljning, måste man — gå till uppgifterna öfver bränvinstillverkningen, dertill lägga importen af spritdrycker, samt från summan fråndraga dels motsvarande export, dels den kvantitet bränvin, som för tekniska behof denaturerats. Dessa kvantiteter, reducerade till liter bränvin af normalstyrka, äro för kalenderåren 1889—1893:

År.	Beskattad tillverkning.	Införsel.	Utförsel.	Denaturerad bränvin.	Disponibelt till förbrukning.
1889.....	28,713,260	1,827,894	130,808	839,672	29,570,674
1890.....	32,542,202	2,066,149	163,744	966,588	33,478,019
1891.....	30,012,954	2,266,261	169,708	1,091,002	31,018,505
1892.....	30,062,914	2,459,532	148,697	1,072,819	31,300,930
1893.....	31,662,016	1,792,923	169,794	1,134,757	32,150,388
Summa	152,993,346	10,412,759	782,751	5,104,838	157,518,516

I medeltal för åren 1889—93 har sålunda funnits disponibelt till förbrukning 31,503,703 liter eller i rundt tal 31,5 millioner liter. Beräkningen är endast approximativ, ty å ena sidan äro icke inräknade de 2 procent af tillverkningen, som äro skattefria, och som anses motsvara hvad som förloras genom afdunstning eller på annat sätt, ej heller å andra sidan frånräknadt det belopp, som bortgår vid bränvinets rening, hvilket uppskattas till 1 å 2 procent. Möjligen förekommande försnillningar vid tillverkningen äfvensom lönbränning samt de quan-

titeter, som oloffigen i riket införts, hafva naturligtvis ej heller kunnat tagas i beräkning, men äro antagligen af mindre betydelse, likasom de olikheter, som kunna förefinnas vid periodens början och vid dess slut i de förråd, som äro uttagna af tillverkning, för hvilken skatt ej är afförd.»

Om man nu antager, att af hvarje liter brännvin blir 25 supar och att hvarje sup betalas med 10 öre, så skulle de svenska spirituosaförbrukarne årligen uppoffra för tillfredsställandet af sitt spritbegär 78,750,000 kronor. En häpnadsväckande summa, som användes för en giftig, kroppsförderfvande och i många andra afseenden ytterst skadlig dryck. Att summan icke är för stor tilltagen, torde man finna, då man vet, att i ofvan nämnda 31,5 millioner liter spirituosa ingå icke allenast brännvin, utan äfven punsch, konjak, whisky m. m., hvilka drycker i regel ju äro dyrare än det vanliga bränvinet.

Sveriges folkmängd utgjorde år 1890 4,784,981 personer, deraf qvinkön 2,467,794 st., således var den manliga befolkningens antal 2,317,187 st. Af dessa voro 806,820 under 15 år gamla. Om jag nu antager, att kvinnorna och den yngre manliga befolkningen ej förtära spritdrycker och frånräknar dem, så återstår en folkmängdssiffra af manspersoner från 15 år till högre ålder af 1,510,367. Huru många af dessa, som begagna spirituösa drycker, är för mig omöjligt att säga, och jag vet således icke, om jag misstager mig eller ej, när jag beräknar dem till 1 million. Men närmar den siffran sig till sannolikheten eller det verkliga förhållandet, så skulle dessa personer uppoffra för dryckenskapsbegäret omkring 78,75 kronor hvardera i medeltal för hvarje år. Siffran varierar för olika personer naturligtvis mycket. Under det att en del torde komma ifrån underhållet af krogarna med ett tiotal kronor för året, måste andra med mångdubbelt större summor fylla spirituosa-handlandenas digra plånböcker och stora kassaskåp.

Om storleken af den summa, som dryckenskapen kräfver af sina offer, klarna begreppen, när man jemför dem med ett par andra årliga utgiftssummor, som svenska folket åtagit sig och öfver hvilkas storlek man ofta hör beklagande uttalas. Sveriges riksstat för år 1894 uppgick till 96,661,900 kronor. Den årliga spirituosaförbrukningen kräfver af dem, som begagna sig af starka drycker, en summa, motsvarande 81 $\frac{1}{2}$ procent af hvad hela statsverket fordrar för sin skötsel och sitt uppehållande. Kommunalutskylderna i rikets samtliga lands- och stadskommuner utgjorde år 1891 för kyrkliga ändamål, för skolor och undervisningsanstalter, för fattigvård, för helsovård, för allmänna byggnader och kommunikationer samt för öfriga kommunernas utgifter

tillsammans 70,060,260 kronor. Jemför man härmed den årliga utgiftssumman för spirituosa, så finner man, att den med 8,700,000 kronor öfverstiger de till nyttiga ändamål använda kommunalutskylderna, hvilka dock i allmänhet anses vara mycket dryga.

Vid reflexionerna öfver spirituosabruket, dess förderflighet för moralen, dess skadlighet för helsan, dess undergräfvande af arbetsförmågan, dess orsak till laster och brott, dess underminerande af den enskildes ekonomi och nationalvälmågan i sin helhet, måste fosterlandsvännen känna sig djupt upprörd och bekymrad öfver allt det onda, som detta oförnuftiga bruk, denna olyckliga sedvana sprider omkring sig på alla sidor. Men hvar finna botemedlet deremot? Upplysningen är i stigande, skolor och undervisningsverk på alla områden omhuldade af stat och kommun. I kyrkor och enskilda bönehus predikas nykterhet; goodtemplarordens verksamhet arbetar i vidsträckt omfattning; nykterhetsföreningar äro utbredda öfver allt i landet; lagstiftningen har fördyrat och försvårat åtkomsten af spirituosa; läkarecorpsen varnar för begagnandet af alkohol, men ingenting hjälper. Af ofvanstående tabell synes, att förbrukningen af spirituosa under de fem år, tabellen upptager, håller sig omkring ungefär samma siffra.

Ett godt handtag fick nykterheten genom 1855 års bränvinslagar eller när husbehofsbränningen blef borttagen. Förbrukningen nedsjönk då till ungefär hälften mot förut. Den steg på 1870-talet, har sedan sjunkit, men de senare åren stått vid en konstant siffra och är nu, såsom af nyss nämnda tabell framgår, 6 à 7 liter för hvarje individ, män och kvinnor, barn, yngre och äldre personer inräknade.

Förut har jag varit med om förslag att införa det s. k. lokala vetot eller ungefär detsamma, som vårt broderland Norge redan har tillegnat sig. Men våra röster derom ha ej vunnit gehör hos Riksdagen. Ehuru jag tror, att en lagstiftning i den riktningen bör minska dryckenskapen, kan den på långt när ej borttaga densamma. I stället för offentliga krogar, som kunna underkastas kontroll, komme troligen då att uppstå här, såsom förut har händt på andra håll, enskilda supföreningar och sällskap inom slutna dörrar, der dryckenskapen i all sin vederstygglighet komme att florera, åstadkommande lika mycket elände, som när den blottar sig ohöljd och offentligt.

Klokheten och känslan bjuda, att en kraftigare hand räcket, som kan stödja nykterheten och draga dryckenskapens offer undan så mycket som möjligt det elände, hvilket de i sitt vansinniga begär gå till mötes. Må de riksdagsmän, som beslöto husbehofsbränningens borttagande, vara oss föredömen att efterfölja i så fall, att vi, likasom de,

ej rygga tillbaka för lagbestämmelser, om hvilka vi kunna vara vissa, att de befordra det mål, hvartill vi alla böra sträfva, nemligen att höja nationen i sedligt, sundt och ekonomiskt hänseende! Att förbjuda tillverkningen af sprit torde icke kunna låta sig göra, då många industrier ha för sina tillverkningar behof af densamma. Men att förbjuda all handel med spirituosa annat än till läkemedel och tekniskt ändamål torde ligga inom det möjligas område. Men frågan derom berör på det allra närmaste landstingens, hushållssällskapens, landskommunernas och städernas ekonomiska intressen eller samma intressen, som lika intimt träffas af nykterhetsföreningarnas och lagstiftningens hittills gjorda gemensamma bemödanden att rycka upp nationen i sedligt hänseende och få den allmänt nykter. Då dessa bemödanden icke allenast äro fullt lagliga och tillåtna, utan äfven med glädje helsats af hvarje sann fosterlandsvän, så bör hvarje kraftigare bemödande, som fullkomligare kan leda till samma mål, röna samma välvilliga mottagande. Jag har därför ingen tvekan att till Riksdagen göra hemställan om, det all handel med spritstarka drycker ställes under kontroll, snarlikt den, som andra gifter äro underkastade.

Har jag i min ringhet rätt fattat det menkliga solidaritetsbudet: *Tag vara på din broder*, så gäller denna uppmaning, förestafvad af den högsta vishet och kärlek, icke allenast mig, utan hvar och en af oss.

På grund af hvad jag här ofvan anfört vågar jag hemställa, det Riksdagen beslutar,

att all minuthandel och utskänkning af bränvin och dermed jemförliga drycker varder nu genast eller ock inom den närmaste tiden förbjuden, der den ej sker till läkemedel eller för tekniskt ändamål, i hvilka fall den underkastas kontroll i likhet med försäljningen af andra gifter;

att de privilegier för handel med bränvin, hvilka äro omnämnda i 6 och 7 §§ af kongl. förordningen den 24 maj 1895, som ännu finnas kvar, inlösas af staten.

Stockholm den 20 januari 1896.

Gustaf Bäckgren.